

Otázka: Stát

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Kolda

SOKRATES (470 - 399)

- TECHNÉ TOU BIOU - umění života
- ARETHÉ - zdatnost
- tatínek - kameník, maminka - porodní bába
- říká se že se pomamil - přivádí lidi na svět (zdospěluje je) -> porodník osobní autenticity
- celý život v Athénách
- účastnil se 4 válek jako voják
- EFEBIÁ (18-20)
- AKMÉ (kolem 40) - tělo jakž takž funguje, a člověk je už něco víc
- (kolem 60) - stáří
- známe z nepřímých pramenů (studenti nebo jeho nepřátelé - Aristofanes)
- jeho pramenem je Platon - namaloval sugestivní obraz Sokratese

Dialogy

- známe ho díky Platonovi -> spor co je Sokrates a co je referát Platona
- **ranné dialogy** - Sokrates, **pozdější** - Platonovy myšlenky skrze Sokratese jako literární postavu

Zdroj

- **Platon** - znal ho posledních 10 let jeho života
- **Xenofón** - další Sokratův žák

- Anabáze - putování Řeků po Perské říši
- Obrana Sokrata
- Symposion (Hostina)
- tyto dvě prezentují Sokrata, jako postavu rozumbrady (něco mezi myslitelem a Švejkem) -> lidovější
- ne takový duševní horizont jako Platon
- **Aristofanes**
 - Oblaka - negativní obraz, Sokrates je manipulátor, podvodník, rozvrací řád v duši, že mu jde jen o peníze, Aristofanes je stejně starý jako Sokrates, zná ho na rozdíl od Platona déle

Sokratovské školy (zakládají jeho studenti)

- **Kynici** (Cynik)
 - Kyon = pes
 - „vše je pod psa“
 - učí osobnostní integritě, nezávislá na společnosti
 - neuctívají nic z toho co normální člověk
 - nemají rádi to co ostatní
 - pohlavně zdrženliví, nepijou, postí se, asketičtí, pohrdají společností
 - má rovnováhu protože mu na ničem až tak moc nezáleží
 - Biogenes - žil v sudu
 - Aristoteles si z ní dělá srandu
 - jsou závislí na své nezávislosti
 - Antishénes - vše co potřebuje si zařídil sám (sám si ušil oblečení, uvařil, vyrobil boty) - žák Sokrata
 - nevstupujeme do žádného komplementu (vztahu)
- **Hédonici**
 - Hédoné = rozkoš/slast
 - Aristippos - Sokratův žák, podle něj myšlenka Sokrata - užívej si co to jde, užívej si slast
 - „Já nechci mít ani koně, ani milenky, já chci mít radost z nich“
 - radost se nesmí převrátit v opak
 - uměj užívat, zapoj vůli i rozum

- cíl - prožít život co nejslastněji

- **Eristici**

- Eris = řecká bohyně sváru/konfliktu
- učí nás vyhrávat konflikty
- psychologická manipulace (asertivita)
- nejde o to, jestli máš pravdu, jde o to vyhrát spor
- Euklides - ne ten z matiky
- rozvíjí logické myšlení a techniku argumentu
- -> všechny školy tvrdí že je to naučil Sokrates

- **Platónský pohled** - zidealizovaný, pro něj to je lidský vzor

- **Xantipé**

- jeho manželka, ve většině jazyků - příšerná ženská, nesnesitelná, hádává
- měla vizi, že ho změní
- neměla od Sokrata peníze (nenechával si platit)
- mnoho historek (kinycká škola - přehnané - mistr co bojuje s protivenstvím)
- jejich syn říkal že je příšerná
- klapalo jim to - Sokrates říkal že to je dokonalý trénink pro Logos (ustavičně ve střehu)
- neměl nudný rodinný život, o dětech toho moc nevíme (děti silných osobností se většinou utopí v jejich stínu)

- **Dialogos**

- vede rozhovor, Sokrates ve stáří, chodí a vede dialog,
- v rozhovoru se zjevuje pravda
- kdyby to říkal on sám -> neadekvátní obraz života -> dialog s někým -> dojdou k pochopení -> k adekvátnímu obrazu života

- Sokrates napsal jen jeden text, který se nedochoval
- je aktivní, profláklá postava po Athénách, skřítek radílek, ne vždy oblíbený
- kontroverzní reakce na jeho postavu
- Athény začnou mít potíže -> hledá se viník / obětní beránek (židi ani templáři nebyli) -> po 27 letech Athény prohráli Peloponéskou válku se Spartou (chyby politiky)
- pád, Athény už nejsou 1. , pokládají se za světovou politiku, řecká kultura se chápe jako světová, Athény se chápou jako srdce řeckého světa -> Athény zchudnou, spojenci dizertujou -> hledá se viník -> může za to rozvrat tradiční společnosti a hodnot -> SOFISTIKA
- konec 5.st. - Sokrates nejprofláklejší filozof -> může za to on
- následuje proces

- **tyranida 30 (oligarchů)** - nastolili roční teror

- šlechtické rodiny utlačovaly demokracii, tento režim chtěl zdiskreditovat Sokrata - nepovede se to -> vláda padne po roce -> demokracie

- **Demokracie**

- jiná demokracie než ta 1., je posedlá spiklenectvím
- nepevná nová moc, chce projevovat úctu
- Sokrates - justiční beránek, ironizuje moc
- odvrát pozornosti od aktuálních problémů

- **399 - proces**

- žaloba -absurdní - za to, že nevěří v bohy, tvoří jiné a kazí mládež
- ASEBIA - bezbožnost (eusebia - zbožnost)
- „kazí mládež“ - hněv rodičů, odvádí jim děti
- soud by se spokojil s pokutou nebo vyhnanstvím (byl chudý, takže vyhnanství) - nejobvyklejší test

- skončila válka, brutální společnost
- Sokrates proces otočil -> žaloval žalující - udělal z nich kretény, vysmívá se soudu -> všechny naštvál -> trest smrti (justiční sebevražda)
- bylo jim to líto ale nedalo se nic dělat (žaláčníci ho nechali uniknout, ale našli ho, nechal se)
- Sokratova nauka je věrohodná, stojí za ní bytost -> když ztratí věrohodnost -> ztratí jí i jeho nauka -> nechce jí popřít
- trest smrti - 26ti letý Platon -> nechce k politice -> chce ji reformovat
- Sokratova smrt slavnější než jeho život - zabíjí se jedem, sklenice bolehlavu, musí se vypít mezi východem a západem slunce, aby se mohl rozloučit, a pak si to sami vypít
- noc před tím diskutoval s přáteli - DIALOG FAIDÓN - téma smrt, poslední dialog, o duši a nesmrtelnosti, vrcholím tím že Sokrates vypije svou skleničku,
 - Sokrates se zeptal kata, jestli může jed ulít bohu -> zakázáno, vypije to, a zeptá se jak se správně umírá, aby to udělal správně. Popisoval přátelům jak to postupuje -> poslední věta Nezapomeň zaplatit kohoutem Askepliosovu chrámu (zdravotnictví, nejspíš mu tam pomohli a chtěl vyrovnat účty)
- -> umře, povstává legenda
- existenciální filozof

- TECHNÉ TOU BIOU

- rozšířená konvence - **umění života vyplývá ze života samého**
- žiju, tudíž to umím - mám dítě, jsem rodič, umím to vychovat - logické
 - koupím si psa, tudíž se o něj umím starat - blbost
- používá Sokrates při procesu - kdo prospívá mláděži? -> skoro všichni až na něho (opačně u koňů - drezura koňů - 1 specialista)
- společnost učí děti instrumentální dovednosti ale odmítá se o nich bavit (o jejich zdokonalování)
- **když neumíš techne tou biou - jednotlivé techné ti to nedá**
- Sofisti učí techné (techniky, instrumentace - matika, rétorika,...)
- Sokrates - jednotlivé techné nevypovídají o tom, že umí umění života
- má se učit techne tou biou -> odlišování dobrého od zlého, prospěšného a neprospěšného
- desatero - nekradeš - techne (ukradneš jídlo pro své umírající dítě - není to úplně špatně -> nemůžou se uplatňovat mechaniky -> **mravní kvalita člověka**)
- **vnitřní stav bytosti, hlubší rozdělení dobrého a špatného**
- co je v nějaké situaci dobré, může být v jiné špatné a naopak

- nemohu vše rozlišovat mechanicky
- dobro není mechanika, je to projasňování vnitřní podstaty situace
- tříbení citu pro dobro (je to proces) – to chce po nás Sokrates
- **dialektický dialog = rozporný dialog - Sokratova metoda - díky dialogu, hledání odpovědí, se věci objevují**
 - > projasňování Techne tou biou – jak mám dobře žít?
- **osobní problémy a otázky musím řešit na pozadí společnosti (obce)**
 - nejde to bez ní řešit!
 - osobní reformy splývají s reformami politickými
 - Řekové , Evropané NE
 - dějištěm sokratových her – Athény
- **techne tou biou je proces** – Sokrates nemůže říct co to je – posedlost lidské společnosti – Sokrates to ví, ale nechce nám to říct -> blbost, každé si na to musí přijít sám, každý je jiný, nemůžeš po někom chtít, aby ti dal scénář jak pojmout osobní zdatnost

- Sokrates se zeptá co to je krása – všichni odpoví že vědí -> tak co to je? -> nevědí -> víme co je krásné – krásné jsou věci – ale nevíme co to způsobuje, co to je krása

„vím že nic nevím“

- jeden Sokratův žák se v Delfách zeptal kdo je nejchytřejší z Helénů -> 10 jmen – 1.Sokrates, 2.Euripides...šel za Sokratem a řekl mu to – nechápal proč, jsou i vzdělanější lidé -> Pitia chtěla říct že jsem dospělý -> **všichni si myslí že vědí, ale já vím že nevím, a toužím vědět**

- jde o to vědět o hloubce věcí – lidé si myslí že vědí vše podstatné v techne tou biou – ale tam právě nic nevědí, ale Sokrates ví že on ne, a chce to vědět, zajímá se o to -> buď ho milovali nebo nenáviděli

- bral lidem instinktivní vědomosti

- ARETHÉ

- zdatnost, ctnost, úroveň lidského života, stav dospělosti
- Sokrates ničí zaběhané vzorce – když člověku něco sebereš, čeká, že mu za to něco dáš, ale Sokrates řekne že to je na něm

- „porodník“ osobní autenticity
- schopnost odlišování, rozhodování, adekvátního posuzování
- **krok** - člověk si připustí že neví, že nemá techne tou biou, člověk nerad opouští zaběhané tradice, **vědomá nevědomost** - narodit se znova, jako dospělá odpovědná bytost
- LOGOS - Sokrates ho chápe jinak, umožňuje myšlení, osobní vyšetřující aktivita rozumu
 - řeč , dialog - adekvátní užívání logu
 - myšlení je hloub než jazyk ale potřebujeme ho k myšlení a vyjadřování myšlenek (médium - jazyk)
 - zkoumání jazyka = zkoumání myšlení
 - rozpor v řeči -> rozpor v duši
 - kolize v jazyce -> kolize v myšlení -> kolize v duši
 - jazyk neumí lhát (člověk ano) vypovídá o člověku
 - zkoumáním Logu -> zkoumám psýché
 - 1.dimenze - antipozice
 - 2.dimenze - mluvíš o tom, ale nevíš o čem mluvíš
- krok - zvědomovací procesy - díky logu - dispozice mluvení a jazyka, kde se může zjevovat svět

- PSÝCHÉ - pevné jádro, duše, Sokrates to posouvá do nového mravního kontextu

- Homér - když umřeme, zůstane psýché, nemá rozum, vědění, bloudí v Hádés
- postihuje celostní jádro člověka, způsobuje jednotu člověka
- Psýché umožňuje Logos
- existence Psýché nám umožňuje ptát se, vyšetřovat svět,
- slovo - nastavení duše, její projev
- Psýché má každá lidská bytost (i otrok)
- Menen - dialog Sokrata s otrokem - otrok se stává důležitým, ale jak odejde Sokrates, splaskne -> duši má každý ale v různé míře kultivovanosti
- mravní jádro bytosti, slovo „já“ má celostný význam a obsah
- máme vrozené

- **Psychofyzická jednota**

- TÝMOS - fyziologicky = hrudník -> odvaha
 - Achilleus má velký Thýmos
 - Frenés
 - zakotvení ve fyz.bytí
- NUS - duch je silný -> chytrý
 - dispozice, kterými se člověk ukazuje
- jádrová celistvost člověka - instinktivní, intuitivní - celostní proces organismu
- uzavření a součet života samého - člověk

- AGATHÓN - dobro

- smysluplnost bytí
- věci vnějšího kosmu tíhnou ke stejné harmonizaci jako člověk
- když se člověk harmonizuje kolem duše, kosmos kolem dobra
- rozpoznání dobrého
- myšlení - překlenování mikro a makro - LOGOS
- smysl ve všech vnějších projevech, duše se učí
- osobně pochopené AGATHON = ARETHÉ
- logos- směruje a táhne k dobru
- to co zakládá jsoucnost duše, to zakládá jsoucnost světa

- **je důležité aby Sokrates to co říká, žil -> proto musí zemřít - nemá žádné důkazy, důkazem je celý jeho život -> kdyby neumřel, celé by se to zhroutilo**

- Euthyfrón

- raný platonův dialog -> pokládá se za Sokratovský
- člověk, jeho otec spáchal zločin -> má dilema jestli ho má udat, občanská povinnost vs synovská povinnost
- bůh si protiřečí
- co je dobré? -> je to dobré protože to říká bůh nebo je to dobré?
- je to dobré protože opakujeme fráze, principy bez pochopení?
- nebo vnitřně pochopíme že to je dobré a uchopuje to bůh?

- kdo se řídí jen normami (co říká bůh) - omezená platnost - morálka - systém vnějších principů
- řeší osobní vztah k bohu (zeptá se co to je krása, jak odlišíme techne a techne tou biou)
- morálka se nedá zobecnit (např.: potrat - je něco jiného, když jí znásilní a když se to stane omylem)
- prostá zbožnost, aniž je zjasněn vztah k ní, není správná (lež milosrdná x nemilosrdná)
à stejná norma, jiná situace, člověk to musí niterně cítit
- Sokrates není bezbožný

- Daimonion

- zjevuje se charakter zbožnosti
- bytost, ekvivalent k židovskému andělovi - přemostění mezi bohem a člověkem
- božské navštívení - projeví se jako lidský hlas
- není plodem Logu, ani věštba, ani rituál
- objeví se na křižovatce nebo ne, nereaguje na volání
- zjevná vnitřní jistota, jak se máme chovat
- nechodí na naše modlitby/přání, chodí jak se mu zachce
- zdrojem vyšší jistoty než je osobní a lidská
- nejnáboženštější pojem Sokrata
- nejistý
- jeho pomoci se nám dostane, nebo taky ne
- poslední období jeho života říká studentům. že čeká až se mu ozve daimonion -> ale je ticho -> na konci - už můžu umřít, Daimonion se neozval, tak asi moje rozhodnutí nepotřebuje komentáře, Daimonion je s mými rozhodnutími v souladu, už jsem dospělý, můžu sám -> závěr Techné tou biou - Daimonion ztichne

- Otázka zla

- podle Sokrata je zlo forma nevědomosti
- nikdo nespáchá zlo, pokud potkal dobro a chápe ho
- reformace duše - oddělení od dobra - nedbáme o techne tou biou
- to co chápeme jako dobro - dává to smysl něčemu hlubšímu než jsme my